

ВІДГУК

офіційного опонента на кандидатську дисертацію

Черниш Оксани Андріївни

«Медіажанр “слово редактора”: лінгвостилістичний та
лінгвокомунікативний аспекти

(на матеріалі сучасних англомовних глянцевих журналів»),
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

В епоху глобалізації й сучасного інформаційного буму дослідження дискурсу мас-медіа набуває особливого значення. За останні роки медійний дискурс зазнав великих змін, зумовлених політичною ситуацією як у нашій країні, так і за кордоном. Значно зросла роль мас-медіа, які іменуються «четвертою владою», а іноді навіть «першою», оскільки їх вплив на свідомість і поведінку людей не менш значущий, аніж родини, школи та інших суспільних інститутів (див. роботи А.Д. Бєлової, Н.Д. Арутюнової, Т. ван Дейка, В.І. Карасика, М.Л. Макарова, Г.Г. Почепцова, С.І. Потапенка, О.О. Селіванової).

Наступною причиною активного вивчення дискурсу мас-медіа є характерне для сучасної лінгвістики вивчення мовного матеріалу з комунікативно-когнітивних позицій, що дозволяє вивчити, за слушним зауваженням О.С. Кубрякової, і зміст мовної форми, і її конкретну «упаковку».

Медіапростір – це середовище, в якому існує медіа-дискурс в широкому його розумінні. Різновиди медіа-дискурсу виділяються залежно від використовуваних комунікативно-інформаційних каналів і реалізуються за допомогою різноманітних мовних засобів. Типи медіа-дискурсу безпосередньо пов'язані з жанрово-функціональними особливостями медіапростору. У царині медійного дискурсу з'являються наукові розвідки, об'єктом дослідження яких стають різні його жанри: інформаційні (хроніка, замітка, інтерв'ю, репортаж, ток-шоу) (О.О. Тертичний, Л.Є. Кройчик, О.Г Ларина), аналітичні (кореспонденція, стаття, рецензія, коментар,

журналістське розслідування) (М.С. Кардумян, Т.Г. Добросклонська), художньо-публіцистичні (памфлет, фейлетон, нарис) (О.С. Домовець, Х. де Брукер).

Водночас недостатньо дослідженім залишається питання медіажанрів, вивчення їх лінгвостилістичних та лінгвокомунікативних особливостей.

Як випливає із дисертації О.А. Черниш, її мета полягала в представленні медіажанру “слово редактора” як особливого мовленнєвого конструкту, що має специфічне прагматичне підґрунтя й вирізняється низкою інваріантних та варіативних ознак.

Феномен жанру у сфері лінгвістики, журналістики, соціальних комунікацій виявляється не тільки в тому, щоб передати адресату ту чи іншу інформацію, а й привернути його увагу до неї, максимально акцентувати її і таким чином посилити її потужність. Ще М.М. Бахтін, який стояв у витоків генології – науки, котра своїми коренями сягає «Поетики» Аристотеля, обґрунтував теорію мовленнєвих жанрів. Він стверджував, що оскільки мовлення набуває певних жанрових форм, то в кожній мовній сфері є свої відносно стійкі тематичні, композиційні й стилістичні типи висловлень, які він назвав мовленнєвими жанрами. Ця теза, що є актуальною і сьогодні, отримала свій розвиток у працях Ф.С. Бацевича, С.М. Яворської, Т.В. Яхонтової.

Рецензована робота є актуальною, оригінальною і багато в чому новаторською. **Актуальність** дисертаційної роботи визначається насамперед загальною антропоцентричною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на вивчення та опис англомовного мас-медійного дискурсу та його жанрів.

Об'єктом дослідження було обрано медіажанр “слово редактора” сучасного англомовного дискурсу глянцевого журналу.

Предметом дослідження виступали лінгвостилістичні та лінгвокомунікативні особливості вербалізованих інваріантних та варіативних ознак “слово редактора” в сучасному англомовному дискурсі глянцевого журналу.

Наукова новизна рецензованої роботи полягає у тому, що вперше здійснено комплексний аналіз медіажанру “слово редактора” у сукупності його інваріантних та варіативних ознак. Зокрема, вперше доведено, що інваріантні ознаки досліджуваного медіажанру співвідносяться із специфічними наборами узуальних жанрових патернів, а варіативні ознаки – з індивідуальною реалізацією цих патернів мовною особистістю. У розвідці окреслені інваріантні ознаки композиційної, лінгвостилістичної та тактико-стратегічної характеристик досліджуваного медіажанру та встановлено їхню якісно-кількісну варіативність. Новим у поданій роботі є застосування статистичних методів при вивченні лінгвальних особливостей медіажанру “слово редактора”.

Зазначимо, що застосування загальних та лінгвістичних методів до вивчення лінгвокомунікативної та стилістичної специфіки медіажанру “слово редактора”, зокрема, жанрового моделювання, дискурсивний, стилістичний аналіз, лінгвостатистичний метод (критерій “*хі-квадрат*”), серйозне теоретичне підґрунтя літератури з теорії комунікації, дискурсології, стилістики та лінгвопрагматики (319 позицій), репрезентативний матеріал дослідження, що складається із 1500 мовленнєвих одиниць, дібраних методом суцільної вибірки зі 125 статей головних редакторів глянцевих журналів “Cosmopolitan”, “Elle”, “Glamour”, “Marie Claire”, “Vogue”, якісно виконаний комунікативно-функціональний аналіз матеріалу роботи із залученням кількісного аналізу, результати якого відображені у декількох таблицях, повністю забезпечують **обґрунтованість** та **достовірність** наукових положень та висновків дисертації.

Слід відзначити логічну структурованість роботи, що зумовлена окресленими завданнями, які авторка успішно вирішує.

У вступі згідно із традицією обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, визначено актуальність, об'єкт і предмет дослідження, переконливо і чітко сформульовано мету та завдання роботи, розкрито її наукову новизну,

теоретичне та практичне значення, визначено методи дослідження, наведено дані про апробацію.

Перший розділ праці присвячено побудові теоретико-методологічних зasad дослідження, окресленню термінологічної бази, методів і підходів до аналізу, принципів відбору фактичного матеріалу, який здійснено відповідно до конкретних завдань дослідження, що різняться на його різних етапах.

В цьому ж розділі на основі ґрунтовного аналізу різноманітних підходів до вивчення дискурсу наведено дефініцію дискурсу, що прийнята в дисертації (с. 21 – 22), окреслено системно-типологічні характеристики мас-медійного дискурсу (підрозділ 1.1.2), визначено інваріантні ознаки журналіального дискурсу та одного з його видів, а саме: глянцевого (с. 30 – 31), схарактеризовано специфіку медіажанру “слово редактора” та запропоновано власне робоче визначення медіажанру “слово редактора”, який дисерантка розглядає як синкретичний жанр, що поєднує риси аналітичних, художніх та публіцистичних жанрів журналістики (с. 45).

Слушним видається ґрунтовний аналіз поняття медійна мовна особистість та формулювання трьох її рівнів (медійно-орієнтаційного, лінгвокогнітивного і мотиваційного) (підрозділ 1.3.1), а також розгляд комунікативних стратегій, які є організуючим центром мовленнєвої поведінки мовної особистості (с. 55 – 59).

На особливу увагу заслуговує підрозділ 1.4, в якому дисерантка чітко представила застосовану у роботі дослідницьку модель вивчення інваріантних та варіативних ознак зазначеного медіажанру, що складається з п'яти етапів – двох підготовчих та трьох основних, щоправда не зовсім зрозумілою є таблиця 1.1., яка наведена на сторінці 61. На нашу думку її варто було б навести у третьому розділі, де йдеться про комунікативний аспект медіажанру “слово редактора”.

У другому розділі авторка зосереджується на аналізові лінгвостилістичного аспекту інваріантних та варіативних ознак медіажанру “слово редактора”. Дисерантка вдається до розгляду композиційної

організації текстів аналізованого медіажанру, зазначаючи, що його основною інваріантною ознакою є чіткість (с. 69). Завдяки детальному дослідженню, виокремлено й описано шість функціонально-комунікативних блоків, що актуалізують комунікативну інтенцію редактора (с. 70). Авторкою встановлено, що варіативність жанрової архітектоніки текстів медіажанру “слово редактора” свідчить про особливості індивідуально-авторського стилю редакторів (с. 81).

Докладно проаналізувавши лінгвостилістичної характеристики досліджуваного жанру, дисертантка дійшла висновку, що найбільш широка палітра засобів виразності спостерігається серед синтактико-стилістичних та образно-тропейческих засобів (підрозділи 2.2.4 і 2.2.5). Зазначене вище дозволило зробити висновок про те, що лексика та синтаксис є потужним способом атракції уваги адресата до повідомлюваної інформації.

У третьому розділі представлено результати дослідження інваріантних та варіативних ознак лінгвокомунікативної характеристики досліджуваного медіажанру. Тут міститься окреслення стратегії самопрезентації крізь призму її невербальних і вербальних тактик у фокусі окреслення медійної мовної особистості в цьому типі медіажанру. У цьому аспекті інтерес становить запропонована дослідницею класифікація типів редакторів залежно від способів подання невербальної інформації у тексті (с. 142). Враховуючи теоретичні засади прагмалінгвістики виділено об'ємний клас прямих та непрямих тактик верbalного втілення стратегії самопрезентації (підрозділи 3.2.2.1 та 3.2.2.2). Авторка наводить їхні кількісні показники і аргументує отримані висновки. Проведений аналіз дає дисертантці підстави зробити висновок стосовно того, що переважання прямих вербальних тактик стратегії самопрезентації над непрямыми слугує для створення сприятливих умов спілкування автора з читачами глянцевих журналів, а якісно-кількісна відмінність у їхньому вживанні є варіативною ознакою аналізованого медіажанру і проявом індивідуально-авторського стилю. Робота містить

багато схем і таблиць (розділи 1, 2, 3), що уточнюють міркування авторки й графічно візуалізують отримані результати.

На схвалення заслуговують додатки дисертації, які експліцитно ілюструють проведене дослідження, а за умови видання, могли б слугувати посібником для студентів і аспірантів, які займаються проблемами лінгвостилістики, дискурсології, когнітивістики, лінгвоперсонології.

З огляду на зазначене вище, відзначаємо **теоретичне значення** рецензованої дисертації, що полягає у збагаченні теорії комунікації, комунікативної лінгвістики та медіалінгвістики. Запровадження лінгвостатистичного методу вдосконалює методологічний апарат дискурсології та жанрології.

Практична цінність роботи не викликає жодних сумнівів. Одержані результати безперечно знайдуть утілення у викладанні курсів зі стилістики англійської мови, загального мовознавства, у спецкурсах з медіалінгвістики, дискурсології, жанрології, лінгвістики тексту, у науково-дослідницькій роботі студентів і аспірантів. Лінгводидактичний підхід у жанрології дозволяє використання отриманих результатів у навчальних матеріалах з англійської як мови для спеціальних цілей для студентів факультетів журналістики та всього вітчизняного журналістського загалу.

Дисертацію чітко структуровано, виклад послідовний і аргументований, термінологічно точний, оформлення роботи, її бібліографічний апарат повністю відповідає вимогам ДАК України.

Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, та належний науковий і методологічний рівень її виконання, вважаємо за необхідне зробити також певні критичні коментарі. Сподіваємося, що зазначені нижче, а також вище в тексті відгуку зауваження, питання й міркування щодо неясностей і неточностей будуть висловлені в ході дискусії та будуть ураховані в подальшій науковій роботі дисертантки:

1. Жодним чином не ставлячи під сумнів важливість виконаного у науковій розвідці всебічного аналізу феномену “медійна мовна особистість” (підрозділ 1.3.1), хотілося б отримати від дослідниці докладніше пояснення відмінностей між поняттями “медійна мовна особистість” та “мовна особистість журналіста”.

2. Акцентуючи увагу на лінгвостилістичній характеристиці лексичного складу досліджуваного жанру (підрозділ 2.2.3), головну увагу зосереджено на аналізі авторських неологізмів та варваризмів. Виникає питання, чому інші групи стилістично забарвленої/нейтральної лексики не привертають уваги дисертантки?

3. Ключовим моментом дисертації є встановлення якісно-кількісної варіативності лінгвальних особливостей досліджуваного жанру, яка у тексті робота представлена відсотковими показниками. Чому для верифікації цих відмінностей було застосовано критерій хі-квадрат, а не критерій Стьюдента для відсоткових показників? Просимо пояснити.

4. У третьому розділі дисертації докладно проаналізовано вербальні і невербальні засоби реалізації тактик стратегії самопрезентації, хоча на с. 135 вказано, що головні редактори для встановлення та закріплення контакту з читачами використовують різноманітні стратегії, зокрема стратегію емоціоналізації, стратегію апелювання до особи, стратегію залучення до взаємодії та інші. Виникає питання, чому у дослідженні акцентується увага лише на стратегії самопрезентації?

5. Мають місце окремі стилістичні огріхи, друкарські похибки(с. 19, 53, 55 та ін.), які проте не заважають цілісному сприйняттю тексту дисертаційного дослідження.

Підсумовуючи, треба зазначити, що зауваження й побажання мають дискусійний характер і не знижують наукову цінність виконаної праці. Достовірність результатів підтверджується кількістю опрацьованих джерел, логікою інтерпретації фактичного матеріалу та ретельністю й коректністю виконання практичної частини дисертації. Отже, дослідження слід вважати

завершеною ґрунтовною науковою працею, матеріали якої структуровані й оформлені відповідно до вимог, що висуваються до робіт такого рівня .

Таким чином, дисертація «Медіажанр “слово редактора”: лінгвостилістичний та лінгвокомунікативний аспекти (на матеріалі сучасних англомовних глянцевих журналів)» є актуальною, самостійною, завершеною працею, що вирішує поставлені дослідницькі завдання, має належний науково-теоретичний рівень та практичну цінність; вона розкриває тему, відповідає заявленій спеціальності, а також вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій. Дисертаційна робота відповідає п. 9, 11 положення “Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її авторка – **Черниш Оксана Андріївна** – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент

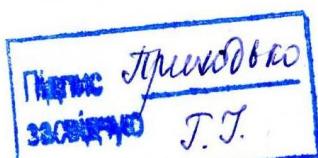
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри англійської філології
Запорізького національного університету

Г.І. Приходько

Вчений секретар:

кандидат філософських наук, доцент

В.П. Снєжко

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ